O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

“Tasdiqlayman”
GulDU rektori
_____________M.T.Xodjiyev
“29” 08 __________2024-yil

MASOFAVIY TA’LIM KAFEDRASI
FALSAFA
FAN SILLABUSI

Bilim sohasi:	200 000 - San’at va gumanitar fanlar, 300 000-Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot, 400 000-Biznes, boshqaruv va huquq, 500 000-Tabiiy fanlar, matematika va statistika, 700 000-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari, 800 000-Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya, 900 000-Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ta’minot, 1000 000-Xizmatlar
Ta’lim sohasi:	220 000-Gumanitar fanlar(tillardan tashqari), 230 000-Tillar, 310000-Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar,410 000-Biznes va boshqaruv, 510 000-Biologik va turdosh fanlar, 520 000-Atrof-muhit, 530 000-Fizika va tabiiy fanlar, 540 000-Matematika va statistika, 710 000-Muhandislik ishi, 720 000-Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari, 810 000-Qishloq xo‘jaligi, 920 000-Ijtimoiy ta’minot, 1010 000-Xizmat ko‘rsatish sohasi, 1020 000-Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Ta’lim yo‘nalishi:	60220300-Tarix, 60230100-Filologiya va tillarni o‘qitish, 60310300-Psixologiya,60410100-Iqtisodiyot, 60410200- Buxgalteriya hisobi, 60410500-Moliya va moliyaviy texnologiyalar,60410800-Menejment, 60410900-Biznesni boshqarish, 60510100-Biologiya, 60520200- Ekologiya va atrof- muhit muhofazasi, 60530200-Geografiya, 60540100-Matematika, 60540200-Amaliy matematika,60710200-Biotexnologiya, 60720100-Oziq-ovqat texnologiyasi, 60720700-Yengil sanoat muhandisligi, 60810100-Qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalashtirish, 60810200-Agrokimyo va tuproqshunoslik, 60810700-Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini saqlash va qayta ishlash texnologiyasi, 60811200-Suv xo‘jaligi va melioratsiya, 60920100-Ijtimoiy ish, 61010100-Turizm va mehmondo‘stlik, 61010200-Sport faoliyati(valeybol,futbol, kurash) , 61020200-Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi

Guliston – 2024

© Ushbu hujjat Guliston davlat universiteti mulki hisoblanadi va uni oluvchilar uchun maxfiy bo‘lib, to‘liq yoki qisman nusxa ko‘chirilishi, tarqatilishi yoki ko‘paytirilmasligi yoki uchinchi shaxslarga berilmasligi kerak. Ushbu materialni ko‘paytirish, tarqatish, nusxalash, oshkor qilish, o‘zgartirish, tarqatish yoki nashr etishning har qanday shakli qat’iyan man etiladi.

Kun	
Avgust 2024	Ushbu sillabus Guliston davlat universiteti kengashining 2024-yil “____ “ ______ dagi ______- sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.
	Tuzuvchi: A.Allayarov– Masofaviy ta’lim kafedrasi katta o‘qituvchisi
	Taqrizchilar: Davronov Z. Falsafa fanlari doktori, professor Mavlyanov U. Falsafa fanlari bo’yicha fan doctori (PhD)

Izoh: Ushbu fan dasturi Cambridge universiteti, Manchestr universiteti, Texas Dallas universiteti va Mirzo Ulug‘bek nomidagi Milliy universitet ta’lim dasturlari asosida takomillashtirildi.

Mundarija

(FALB204) Falsafa……………..…………………………
1.Fan tavsifi …………………………………………………………………
2.Fanning dastlabki rekvizitlari…………………………………………………
3.Fanning maqsadi……………………………………………………………..
4.Ta’lim berish natijalari…………………………………………………………….
5.Ta’lim berish usullari…………………………………………………………………
6.Soatlar/Kreditlar…………………………………………………………………
7.Fanning tarkibiy tuzilishi…………………………………………………………..
8. Talabalar bilimini baholash……………………………………………….
9. Adabiyotlar…………………………………………………………………………..
10.Akademik talablar…………………………………………………………………

Falsafa (FAL1204)

1.Fan tavsifi

“Falsafaga ” fani talabalar dunyoqarashining umumlashgan tizimini yaratish va unda inson o‘rnini ko‘rsatish, insonning dunyoga bo‘lgan bilish, ijtimoiy-siyosiy, ahloqiy, estetik va boshqa munosabatlarinin shakllantirish va to‘g‘ri fikrlash mahoratini o‘rgatishdan iborat. Dunyoni bilish va uni o‘zgartirishga tanqidiy tafakkur nuqtai nazardan yondashuvi, tabiiy, ilmiy bilimlarning ijtimoiy ahamiyati, texnika va texnologiyalarning inson pragmatik ehtiyojlariga javob sifatidagi evolyutsiyasi, milliy qadriyatlar, madaniyat va ommaviy madaniyatning o‘zaro aloqasi va farqi, dunyoni bilish, haqiqatni anglashda amaliyot va faoliyat uyg‘unligini taminlashni ahamiyatiga ega.

2.Fanning dastlabki rekvizitlari

Ushbu fanni o‘zalshtirish uchun Dinshunoslik va O‘zbekiston tarixi fanlaridan zarur bilimlarga ega bo‘lish talab etiladi.

3.Fanning maqsadi

Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalariga falsafaning mazmun-mohiyati, falsafa fanining shakllanish jarayonlari, xalqimizning tarixan boy falsafiy merosi, falsafa takomil bosqichlari, milliy falsafaimizning umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unligi, uning o'ziga xos betakror xususiyatlari haqida tushunchalar berish, ularning bu boradagi bilimlarini yanada boyitishdan iboratdir.

4.Ta’lim berish natijalari

Ushbu fanni muvaffaqiyatli tugatib, talabalar quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘ladi:

1. Falsafa haqida tushuncha, falsafa fanining sohalari va rivojlanish tendentsiyalari, falsafa taraqqiyotining tabiiy va ijtimoiy omillari, falsafa hamda falsafiy dunyoqarash haqida tasavvur va bilimga ega bo‘lishi **(bilim);**
2. Falsafaning bir tizim, ijtimoiy-tarixiy organizm sifatida shakllanish va rivojlanish jarayonini o’rganish va tahlil qilish, falsafaga oid adabiyotlarni mutolaa qilish, falsafa haqida shakllangan bilimlarni hamda kontseptsiyalarni tahlil qilishni;
3. Tafakkur va uning taraqqiyoti qonunlarini o’rganish, falsafiy taraqqiyotga ta’sir etuvchi tabiiy va ijtimoiy omillarni tahlil qilish, ularning ijobiy va salbiy ta’sirini tahlil qilish, falsafiy soha va uning jamiyat hayotida tutgan o’rnini, bugungi zamonaviy xos xususiyatlarni, globallashuv jarayonlarining falsafiy sohaga ko’rsatayotgan ta’sirini mushohada qilish hamda ulardan foydalana olishi ko‘nikmalariga ega bo‘lishi **(ko‘nikma)**;
4. Ilmiy axborot bilan ishlash, falsafaga oid asarlarni o’qish, tahlil qilish, jamiyatda kechayotgan falsafiy jarayonlarni talqin qilish, o’rganganlaridan o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan axborotlarni olish, o‘rganish, o’zi yashayotgan jamiyatga xos xususiyalarni bilish, jamiyatni falsafiy kelajagi haqida, unga ta’sir etuvchi omillar haqida fikr yuritish, olgan bilimlarini talqin qila olish va ulardan foydalanish malakalarga ega bo‘lishi lozim **(malaka).**

5.Ta’lim berish usullari

- ma’ruzalar;
- interfaol keys-studylar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhdarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual mustaqil ta’lim ishlari, loyihalar;
- jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar
-

6.Soatlar/kreditlar

Ta’lim turi	Ma’ruza Soat/kredit	Seminar mashg‘ulot Soat/kredit	Laboratoriya Soat/kredit	Mustaqil ta’lim Soat/kredit	Jami Soat/kredit
Sirtqi	**1-2-semestr uchun**				
	8	8		104	120/4
Yillik jami	**8**	**8**		**104**	**120/4**

7. Fanning tarkibiy tuzilishi

№	Mavzular	Soat	Ma'ruza mashg'ulotida ko'riladigan masalalar	soat	Amaliy (seminar) mashg'ulot mavzulari	soat	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari	Soat
1	**1-mavzu. Falsafaning mohiyati va jamiyat taraqqiyotidagi roli**	8	Falsafaning predmeti,asosiy masalalari, tuzilmasi, funksiyalari. Falsafaning paydo bo'lishi va jamiyatda rivojlanishidagi ahamiyati. Dunyoqarashning mohiyati, tuzilishi va aasosiy funksiyalari.	2	Dunyoqarashning tarixiy shakllari: mifologik va diniy dunyoqarash, falsafiy va ilmiy dunyoqarash, ularning o'zaro aloqadorligi va o'ziga xosligi		Dunyoqarashni ijtimoiy shakllarini sivilizatsiya sharoitida yoshlar dunyoqarashida axboriy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirishda falsafaning ahamiyati.	6
2	**2-mavzu. Sharq falsafasining mohiyati va ijtimoiy taraqqiyotdagi roli**	8	Qadimgi Sharqda asotriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi. Misr va Bobilda olam va odamning paydo bo'lishidagi mifologik tasavvurlarning shakllanishi.	2	Qadimgi Hindistonda odam va olamning kelib chiqishi, ularning o'zaro munosabati borasidagi falsafiy qarashlarning rivojlanishi.м		Xitoy falsafiy maktablarini borliq, inson, jamiyat va davlatning mohiyati, ijtimoiy-siyosiy tartibot, yoshlarda axloqiy fazilatlarni shakllantirish haqidagi g'oyalar.	6
3	**3-mavzu. G'arb falsafasining ustuvor yo`nalishlari va ularning fan taraqqiyotiga ta'siri**	8	Qadimgi Yunonistonda falsafa ilmining shakllanishi. Sokratgacha bo'lgan davr falsafasida olamning paydo bo'lishi, uning mohiyatida yotuvchi unsurlar borliqning tuzilmasi, unda ro'y beradigan o'zgarishlar.		Ilk O'rta asr G'arb falsafasi rivojlanishining umumiy belgilari.	2	O'rta asrlar Yevropasida uyg'onish davri va falsafiy tafakkurning rivojlanish xususiyatlari.	6
4	**4-mavzu. Borliq falsafasi (ontologiya)**	8	Borliqni ta'riflash muammosi. Tabiiy, ilmiy fanlar va falsafa tarixida "Borliq" kategoriyasining o'rganilishi. Borliq, mavjudlik va reallik. Borliq va yo'qlik dialektikasi.		Borliq shakllarining tasnifi. Biosfera va noosfera haqidagi ta'limotlar, koevolyutsion va invayronmental nazariyalar.	2	Borliqning o'zgarmas asosi. (substansiya va substrat) tushunchalarining mohiyati.	6
5	**5-mavzu. Rivojlanish falsafasi**	8	Borliqda narsa va hodisalarning paydo bo'lishi, shakllanishi, o'zgarishi, rivojlanishi va taraqqiyotining o'zaro aloqadorligi. Rivojlanish qonunlarining mohiyati, ularning tabiiy va ijtimoiy jarayonlardagi o'rni		Falsafa kategoriyalarining tasnifi va ularning rivojlanish jarayonlaridagi roli. Rivojlanishda borliqning chekliligi va cheksizligi, potensial va aktual cheksizlik. Borliqning birligi va rang barangligi		Qizil siljish nazariyasining rivojlanish va o`zgarish jarayonlariga ta`siri. In'ikos nazariyasi va uning rivojlanish jarayonidagi o`rni.	8
6	**6-mavzu. Bilish falsafasi (gnoseologiya)**	8	Bilish jarayoninig mohiyati va asosiy mezonlari. Bilish jarayoniga oid yondashuvlar tasnifi:		Bilish faoliyat turi sifatida. Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv, bilish darajalarining		Sensualizm va ratsionalizm. Haqiqat bilishning bosh maqsadi.	8

			optimiz, skeptitsizm va ognostitsizmning mohiyati. Bilimning asosiy turlari va shakllari. Bilishda sub'yekt va ob'yektning o'zaro aloqasi.		o'zaro aloqalari va farqi.		.	
7	**7-mavzu: Mantiq**	8	Mantiq tushunchasi va unga xilma-xil yondashuv: obyektiv mantiq, subyektiv mantiq. Mantiq tafakkur shakllari va qonunlarining o'rganuvchi fan sohasi sifatida. Mantiqiy tafakkur evolyutsiyasi: formal, dialektik va noklassik mantiq. Tafakkurni mantiqiy shakllari va qonunlari.		Formal mantiqning predmeti va strukturasi. Tafakkur qonunlari, ularning mazmuni va to'g'ri fikr yuritishdagi ahamiyati.		Fikr chinligini aniqlashda nozitlik qonunining o'rni. Uchinchisi istisno qonunining mohiyati va asosiy talablari.	8
8	**8-mavzu: Jamiyat falsafasi**	8	Jamiyat tushunchasining mohiyati va uning rivojlanish bosqichlari. Jamiyatning paydo bo'lishiga oid qarashlar dinamikasi. Jamiyat rivojlanishining iqtisodiy asoslari, mulk, moddiy ishlab chiqarishning mohiyati.		Fuqarolik jamiyati, davlat boshqaruvi va demokratiya. Jamiyat rivojining ma'naviy asoslari. Ma'naviy hayot mezonlari. Ma'naviy kamolot omillari.		Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi va yangilangan konstitutsiyaning ijtimoiy ong transformatsiyasiga ta'siri.	8
9	**9-mavzu: Tarix falsafasi, sivilizatsiya va madaniyat**	8	Tarix falsafasining tuzilishi, funksiyalari va tarixiy jarayon mazmunini belgilashga oid yondashuvlar. Sivilizatsiya tushunchasi va uning tiplari. Sivilizatsiya va madaniyat mutanosibligi.		Madaniyatning sub'ekti. Madaniy faoliyat dinamikasi. Madaniy predmetlilik va madaniy kommunikatsiyaning ahamiyati. O'zbek madaniyati va etnomadaniyat dialektikasi.		Dunyo xalqlari madaniyatidagi umumiylik va farqlar. Ommaviy madaniyatning shakllanish tarixi va uning turlari: aksilmadaniyat, submadaniyat, populyar madaniyat, ekran madaniyati.	8
10	**10-mavzu: Inson falsafasi (falsafiy antropologiya)**	8	Falsafa tarixida insonni mohiyatiga oid qarashlar tasnifi. Inson mohiyatiga fan nuqtai nazaridan yondashuv. Inson, individ, shaxs tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. Ongning mohiyati, strukturasi va funksiyalari.		Insonning bioijtimoiy, psixologik mohiyati. Falsafiy antropologiyaning inson haqidagi ta'limot sifatidagi mohiyati. Hayotning ma'nosi va unda insonning vazifasi.		Hayotni tark etish bosqichlari: "suitsid, parasuitsid, evtonaziya, esxatalogiya". Faoliyatda onglilik va maqsadga muvofiqlik.	8
11	**11-mavzu: Qadriyatlar falsafasi (aksiologyia)**	8	Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi. Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi. Ehtiyojlar va qadriyatlar dinamikasi. Qadriyatlarning turlari (umuminsoniy, milliy, shaxsiy qadriyatlar). Oilaning qadriyatga doir		Gender tengligini ta'minlashda inson mehnat qadrlanishining ahamiyati. Mahalla – o'zbek milliy qadriyati sifatida.		Qadriyatlarning ijtimoiy ma'naviy ahamiyati va yoshlar tarbiyasidagi o'rni. Qadriyatlarni baholash.	8

			jihatlari. Muhabbat va nafrat, baxt va baxtsizlikning qadriyatli jihatlari. oiladagi ajralish va uning ahloqiy kamolotga salbiy ta’siri.					
12	**12-mavzu:** Axloq falsafasi (Etika)	8	Etikaning mohiyati va ahamiyati. Zamonaviy etikaning asosiy sohalari: metoetika, normal etika, amaliy etika. Etikadagi qadriyatlar va kategoriyalar. Ixtiyoriy erkinlik va axloqiy tanlov.		Kiber etika. Tibbiy etika. Yuridik etika. Ijtimoiy hayot etikasi. Etikada ijtimoiy adolat tamoyillari. Siyosat va axloq o‘rtasidagi munosabat.	2	Davlat tashkilotlari va davlat xizmati tizimidagi kasbiy etika. Bioetikaning axloqiy jihatlari.	6
13	**13-mavzu: Nafosat falsafasi (Estetika)**	8	Dunyoni estetik idrok etishning mohiyati. Falsafa tarixida estetik qarashlar evolyutsiyasi. Estetik did va olamni estetik idrok etishning shaxs kamolotiga ta’siri.		San’atning funksiyalari. Amaliy san’atning estetik jihatlari.	2	Xalq amaliy san’atining estetik jihatlari. Olamni virtual va visual idrok etishning farqlari.	6
14	**14-mavzu: . Global jarayonlar va barqaror taraqqiyot falsafasi**	8	Globallashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayoninig mohiyati. Barqaror taraqqiyotni ta’minlashda globallashuvni ijobiy va salbiy yo‘nalishlari. Global jarayonlarning shakllanish tarixi.	2	Mavjud global muammolar va ularni bartaraf qilish yo‘llari		Ijtimoiy rivojlanishning global muammolarga ta’siri. Global tendensiyalarni anglashning ahamiyati.	6
15	**15-mavzu:** Korrupsiyaning mohiyati, oqibatlari va unga qarshi kurashmexanizmlar i	8	Korrupsiya tushunchasining ma’nosi va uning tarixiy ildizlari. Dunyo bo‘yicha korrupsiya holatining tasnifi. Korrupsiyaning shakllari va sabablari. Firibgarlik korrupsiya shakli.	2	Iqtisodiy korrupsiya va uning namoyon bo‘lish shakllari. Kadrlar korrupsiyasi va uni bartaraf etish mexanizmlari.		Huquq targ‘ibot o‘rganlari, jamoat tashkilotlaridagi korrupsiyaning sabablari. Xalqaro korrupsiya iqtisodiy- siyosiy manfaatlar to‘qnashuvi oqibati sifatida.	6
	Jami	**120**		**8**		**8**		**104**

8.Talabalar bilimini baholash

№	Baholash turi	Topshiriqlar turi	Topshiriq soni	Har bir topshiriq uchun ajratilgan ball	Jami
1	**Joriy baholash**	Seminar mashg‘ulotlardagi ishtiroki	4	5	20
		Konspekt	4	5	20
2	**Oraliq baholash**	Test	1	5	5
		Nazorat ishi	2	5	5
		TMI	1	5	5
		Referat	1	5	5
3	**Yakuniy baholash**	Yozma ish	1	40	40
4	**Jami**		**29**		**100**

Izoh: Mustaqil ish topshiriqlarini baholash GulDU Kengashining 2023-yildagi 11- sonli bayoni bilan tasdqilangan “Talabalar mustaqil ta’limini tashkil qilish tartibi” asosida baholanadi.

Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq quyidagi formula orqali hisoblanadi:

UB=JN+ON+YaN

bu yerda: JN – joriy nazorat; ON – oraliq nazorat; YaN – yakuniy nazorat.

9.ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Davronov Z., Shermuhamedova N, Qahharova M, Nurmatova M, Husanov B, Sultonova A. Falsafa. - Toshkent: TMU, 2019
2. Madaeva Sh. Shermuhamedova N. va boshqalar. Falsafa - o'quv qo'llanmasi. - Toshkent: 2019
3. Muhammadjonova L., Abdulla Sher, Shodimetova G. Axloq falsafasi. - Toshkent: Vneshinvestprom, 2023
4. Saifnazarov I. Muxtorov A., Sultanov T., Usmonov F. Falsafa. Darslik. - T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot - matbaa uyi, 2021.-424 b.
5. Shermuhamedova N. Falsafa. - Toshkent: Idris Abdurauf Nashr, 2021.
6. Sh. Kenjayev, A. Asatulloyev. Falsafa. O'quv qo'llanma. T.,-2024 y.
7. Sh. Kenjayev, A. Asatulloyev. Filosofiya.. O'quv qo'llanma. T.,-2024
8. A.Allayarov. Falsafa. O'quv qo'llanma. G.,-2024 y.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. -T.: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston falsafasi tarixi. (Aliqulov X). -Toshkent: Noshir, 2013.
3. Sharipov M. Mantiq. - Toshkent: 2003.
4. Shermuxamedova N.A. Gnoseologiya-bilish nazariyasi. -Toshkent: Noshir, 2009
5. Shermuxamedova N.A. Borliq va rivojlanish falsafasi. -Toshkent: Noshir, 2018
6. Shermuxamedova N.A. Inson falsafasi. -Toshkent: Innovasiya-Ziyo 2021
7. Mamatov N., Hojiboev A., Jo'rayev Sh. Falsafa tarixi/(Sharq va g'arb falsafasi). Toshkent: TMI, 2006.

Internet saytlari

1. www.ziyonet.uz.
2. www.edu.uz.
3. www.google.uz.
4. www.gov.uz.

10. Akademik talablar

O'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro munosabat samimiy va beg'araz bo'lishi lozim, talaba mustaqil bajargan topshiriqlarni belgilangan tartibda elektron pochta yoki o'quv platforma orqali yuboradi va javobni ham shu tartibda oladi.